

НАЦІОНАЛЬНИЙ
ФОНД ДОСЛІДЖЕНЬ
УКРАЇНИ

ВІСНИК

Випуск №14
Вересень 2025 р.

Єгор ПИВОВАРОВ:

Українська наука –
більше політичної
підтримки, більше
інвестицій і більше
можливостей

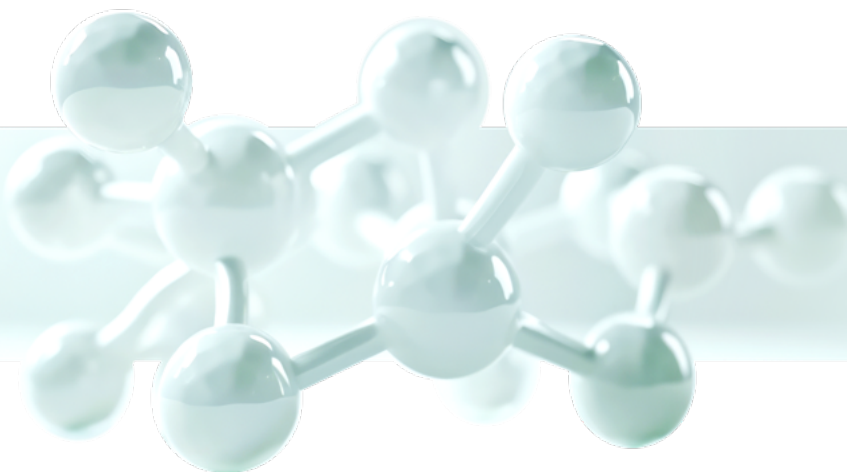
Під час війни підтримка союзників і міжнародних партнерів – безцінна для України. Особливо важлива міжнародна співпраця й підтримка для науковців. Чи збільшилася за останні роки кількість заявок і перемог українських науковців у конкурсах програми Горизонт Європа? Як участь українців у європейських конкурсах впливає на європейську науку? Які можливості для українських науковців та інноваторів відкриває створення Міжнародної коаліції підтримки науки, досліджень та інновацій в Україні?

На ці та інші запитання ми попросили відповісти радника з питань науки і інновацій Представництва ЄС в Україні.

← **Єгор ПИВОВАРОВ,**

Радник з питань науки і інновацій
Представництва ЄС в Україні

► **Пане Єгоре, розкажіть, будь ласка, про свій професійний шлях. Як Ви прийшли до роботи в Представництві ЄС в Україні і як у Вашій діяльності з'явився фокус на питання науки, досліджень та інновацій?**

► Після закінчення університету я багато років працював на державній службі, а саме дипломатичній. Майже п'ятнадцять років працював у Міністерстві закордонних справ, зокрема, у Департаменті міжнародної безпеки. Мав унікальну нагоду стояти біля витоків формування державної політики України у сфері кібербезпеки та протидії кіберзлочинності, був координатором міжвідомчої групи від України під час багатьох двосторонніх політичних консультацій з іноземними партнерами. Ці консультації стосувалися посилення кіберзахисту України після російських кібератак на нашу критичну інфраструктуру у 2016-2017 роках, обміну практичним досвідом та формування відповідних стратегічних документів.

Також мав честь представляти нашу державу на багатьох міжнародних платформах, де інноваційні підходи щодо цифрової безпеки були серед національних пріоритетів західних держав.

“

**Для мене важливо
бути корисним Україні,
особливо сьогодні,
коли країна протистоїть
агресору**

Саме в цей період я остаточно переконався в тому, що без розвитку науки, без інноваційного мислення жодна країна не може претендувати на гідне місце у світі під час зміни геополітичного ландшафту та надзвичайно складних викликів і загроз. Звісно, це актуально і для України.

Після завершення дипломатичної служби в МЗС долучився до низки програм ЄС у сфері науки та інновацій. Для мене важливо бути корисним Україні, особливо сьогодні, коли країна протистоїть агресору.

У липні 2024 року я повернувся до Києва і почав працювати радником з питань науки та інновацій у Представництві ЄС в Україні. Це була новостворена посада під егідою Генерального директорату з питань досліджень і інновацій Єврокомісії.

► *У 2021-2022 роках Ви обіймали посаду Тимчасового повіреного у справах України в Королівстві Бельгія та у Великому Герцогстві Люксембург. Як досвід роботи в Бельгії та Люксембурзі вплинув на розуміння європейських підходів у сфері науки та інновацій?*

► Так, справді, на момент повномасштабного вторгнення російських військ в Україну я був Тимчасовим повіреним, фактично, виконував обов'язки Глави дипломатичної установи. Це був важливий досвід, попри надскладні виклики, з якими ми зіткнулися на початку війни. Ми працювали у невеликому Посольстві держави, на яку напала сусідня країна...

Ми провели дуже багато перемовин з урядами Бельгії і Люксембургу, які підтримували нашу країну. Це дало мені змогу побачити «зсередини», як влаштована система національної безпеки цих держав, зрозуміти їхні пріоритети у сфері науки та масштаби інвестицій у дослідження.

І Бельгія, і Люксембург мають нечисленні збройні сили, проте ці країни потужні у сфері технологій, цифровізації, інноваційних підходів та рішень, які впливають на безпекову політику ЄС і НАТО.

Віддаю належне Люксембургу, який є прикладом грамотного і ефективного державного управління у сфері інновацій і наукових досліджень. Ця багата і високорозвинута держава зробила ставку на створення особливого економічного й інвестиційного клімату для науки, щоб залучити найкращих вчених

світу. Свого часу прем'єр-міністр Люксембургу Ксав'є Беттель сказав мені: «Ми дуже маленька держава, проте наша велич і роль у світі ніколи не обмежуватиметься територією. Ми хочемо бути передовою державою, у якій технології дозволять бачити післязавтра».

Саме тому ця країна може бути хорошим прикладом для України. І питання навіть не у фінансах, а у розумінні, що майбутнє, зокрема, економічне зростання й безпека, на пряму залежить від науки й інновацій. На цьому ж принципі ґрунтується політика і стратегія усього Євросоюзу.

- У грудні 2023 року на базі Національного фонду досліджень України розпочав роботу «Офіс Горизонт Європа в Україні», працівники якого консультують Національні контактні пункти, дослідників, учених та інших зацікавлених осіб про особливості Програми «Горизонт Європа». Нині це єдиний Офіс Рамкової програми «Горизонт Європа», діяльність якого повністю фінансується Європейською комісією. Скажіть, які аргументи стали вирішальними для ЄК при ухваленні рішення про відкриття Офісу?

- Відкриття Офісу стало, перш за все, визнанням потенціалу українських дослідників та науки в цілому. Для ЄС Україна, попри внутрішні трансформаційні складнощі, залишається державою з великим промисловим і науковим потенціалом.

...Багато років після розпаду СРСР наука в Україні перебувала в режимі виживання, і її значення (а також значення інновацій) урядовці й політики починають розуміти тільки сьогодні. Як не парадоксально, саме війна змусила цінувати тих, хто, попри обстріли й руйнування, виконує наукові дослідження, зокрема, для оборони. Сподіваюся, це нове розуміння допоможе створити в Україні належні умови для розвитку науки.

Такі умови створюються завдяки політичній і фінансовій підтримці ЄС, який є найбільшим донором України в умовах війни. І наука входить до переліку критично важливих для України галузей, нарівні з обороною, економічною стабільністю, реформами та боротьбою з корупцією.

Відкриття Офісу та продовження терміну його роботи свідчать: Єврокомісія хоче бачити Україну сильною європейською державою, яка сприятиме інноваційному зростанню, процвітання та сталому розвитку всієї Європи.

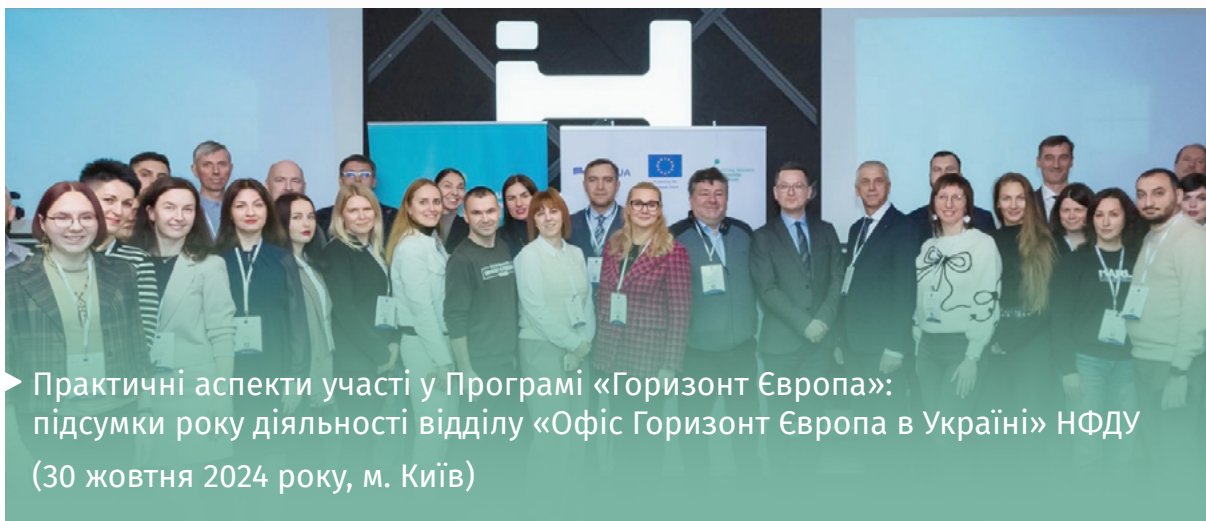

Окрім того, результати першої каденції Офісу – дуже вагомі. Це стало сильним аргументом для ухвалення рішення про продовження його роботи.

► *Нещодавно під час круглого столу «Активізація участі України в Рамковій програмі ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт Європа» Ви зауважили, що Європейська комісія детально вивчає й оцінює діяльність «Офісу Горизонт Європа в Україні» як Координаційного центру Програми, мережі НКП та програмних комітетів. Чи бачите Ви зміни за останні два роки щодо кількості заявок (а також перемог) українських науковців у конкурсах Програми Горизонт Європа?*

► Зміни, безумовно, є. Зростання кількості заявок свідчить про хороший темп просвітницької роботи Офісу, яка лише набирає обертів. Я стежу за процесом, беру участь практично в усіх заходах, які організовує команда Офісу, і можу з упевненістю сказати: якщо ця динаміка збережеться, кількість заявок від українців у програмі «Горизонт Європа» зростатиме.

Гадаю, що роботу НКП варто суттєво пожвавити – в Україні немає часу на адаптаційний період, потрібно тут і зараз ставати ефективними. Я звертатиму на це увагу і МОН, і Офісу, і безпосередньо НКП, адже останні є важливою ланкою для залучення регіональних наукових спільнот до можливостей Програми.

► Практичні аспекти участі у Програмі «Горизонт Європа»: підсумки року діяльності відділу «Офіс Горизонт Європа в Україні» НФДУ (30 жовтня 2024 року, м. Київ)

► *На Вашу думку, що треба зробити, щоб відсоток переможних заявок став більшим?*

► Активізація роботи національних контактних пунктів – ключ до популяризації можливостей Програми у регіонах. Офіс обрав правильну тактику організації виїзних семінарів. Рівень зацікавленості від університетів і дослідників з різних областей України справді високий, я переконався в цьому особисто.

На мою думку, слід поглибити обізнаність науковців щодо правил написання грантових заявок. Це справді важливо, адже без фахових консультацій талановиті вчені можуть «загубитися» у процедурах Програми. Не останнім фактором є й знання англійської. Кількість учених, які опановують англійську, збільшується, але бажано, щоб швидкість вивчення іноземної мови була набагато більша.

Ну й найважливіше – зацікавленість. Маємо заохотити вчених і дослідників спробувати свої сили у Програмі. Не секрет, що чимало науковців не бачать сенсу подавати заявки на грантове фінансування. Маємо це змінити і перекопати їх спробувати свої сили у Програмах «Горизонт Європа». Воно того варте.

► **Як Ви оцінюєте співпрацю між Представництвом ЄС та Національним фондом досліджень України у рамках цього проєкту?**

- Моя оцінка дуже висока. Я вдячний усій команді Фонду і особисто виконавчому директору Ользі Полоцькій за досконале розуміння того, що українська наука має бути інтегральною частиною європейської.

Я бачу, скільки роботи виконує Фонд, навіть з урахуванням інституційних складнощів та бюрократичних особливостей. Це розуміють і зарубіжні партнери. Вони ініціюють нові спільні конкурси та проєкти, що показує: НФДУ має добру репутацію серед європейських і світових науковців.

Представництво й надалі допомагатиме Фонду пройти по фарватору. Ми стежитимемо, щоб НФДУ і надалі зберігав свою автономію і ефективно виконував функції, покладені на нього законодавством.

► **Ще два-три роки тому в науковій спільноті можна було почути, що чимало науковців «губляться» в складних умовах конкурсів програми «Горизонт Європа» і що на рівні країни потрібен курс з «Горизонтознавства». За вашими спостереженнями, цієї розгубленості стало менше?**

- Констатую, що її справді стало менше, не в останню чергу завдяки роботі Офісу. Кожен потенційний грантоотримувач може в індивідуальному порядку звернутися до Офісу за консультацією, або ж прочитати необхідну інформацію на його веб-ресурсах, які є дуже інформативними і структурованими.

Кожен потенційний грантоотримувач може в індивідуальному порядку звернутися до Офісу за консультацією

► **Українські дослідники відзначають, що в наукових установах і закладах вищої освіти, які подають грантові заявки та співпрацюють із закордонними партнерами, відбувається активний розвиток. А чи помічаєте Ви зворотний процес? Як участь українців у європейських конкурсах впливає на європейську науку і наукову спільноту?**

- Це справді взаємовигідно – і для іноземних партнерів, і для українських науковців. Саме обмін досвідом рухає науку вперед. У сучасних умовах бути відірваним від світової науки означає опинитися у вакуумі без простору для розвитку. Саме тому ЄС активно допомагає Україні інтегруватися не лише в програму «Горизонт Європа», але й отримати унікальні можливості від ERA –

Європейського дослідницького простору. Його мета – зробити науку частиною сталого економічного зростання континенту і створити ефективний Єдиний ринок. Україна вже розпочала рух у цьому напрямку.

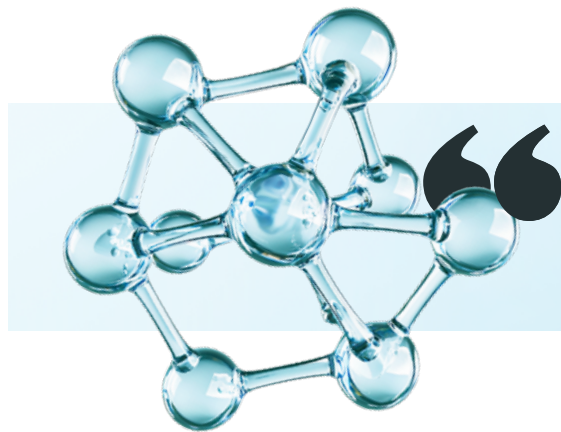

► *Як відомо, Україна і ЄС провели скринінг відповідності українського законодавства праву Євросоюзу за переговорним розділом 25 «Наука та дослідження». Україна поступово рухається в бік євроінтеграції і вступу до ЄС. Як ви оцінюєте швидкість цього поступу саме в узгодженні законів в науковій сфері?*

► Оцінка розділу 25 не викликала серйозних зауважень (порівняно з іншими «більш чутливими» розділами). За оцінкою ЄК, цей напрямок розвивається, хоча темп міг би бути швидшим.

Звісно, оцінюючи поступ України, ми враховуємо реалії війни. І відзначаємо, що виконано велику роботу для зміцнення ролі науки і інновацій у державній системі пріоритетів. Головне – держава поступово повертає фокус на науку. Перемога України у високотехнологічній війні залежить від того, чи зможе держава залучити новаторів і науковців до пошуку рішень, які забезпечать гідну відсіч ворогу.

Це неможливо без змін у законодавстві, без подолання застарілих пострадянських норм, які гальмують прогрес. У парламенті розглядається низка законопроектів, які мають покращити правила гри у науці та наблизити її до світових стандартів. Європейська сторона розуміє специфіку ухвалення законів у воєнний час і пріоритети національної безпеки, тому продовжуватиме діалог з Урядом і парламентом. Законопроекти в сфері науки не повинні загубитися серед інших. Їх також не можна відкласти до кращих часів.

“ держава поступово повертає фокус на науку ”

Думаю, профільний парламентський комітет і Уряд це розуміють і продовжать роботу, щоб ці документи були ухвалені та імplementовані вчасно.

Без них європейська інтеграція України може бути ускладнена.

► *У липні на конференції з відновлення України у Римі було оголошено про створення Міжнародної коаліції підтримки науки, досліджень та інновацій в Україні (R&I Coalition for Ukraine). Які можливості для українських науковців та інноваторів надасть ця ініціатива? З яких джерел планується залучити кошти на українську науку?*

► Ця важлива подія сталася 10 липня у Римі. Ініціатива походила від ЄК у рамках «Групи семи», їй передували тривалі та складні переговори. Мета – створи-

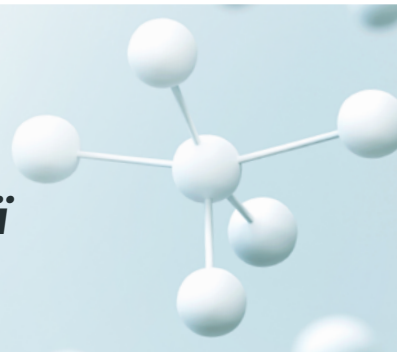

ти коаліцію держав, які б фінансово підтримували відновлення зруйнованої агресором науково-дослідницької інфраструктури України і сприяли оновленню матеріально-технічної бази наукових установ.

В основу Угоди про коаліцію ліг План дій ЮНЕСКО, який провів детальну експертизу наслідків впливу війни на українську науку та підрахував фінансові й матеріальні збитки. План передбачає конкретний календар на найближчі 10 років щодо кроків, які міжнародна спільнота робитиме для допомоги Україні в подоланні наслідків війни.

**Створення Коаліції –
справді знакова подія
для підтримки української
науки**

Кошти для реалізації планів Коаліції братимуться з окремого бюджету, що формуватиметься із внесків держав-учасниць та приватного бізнесу. До формування бюджету може долучитися великий бізнес і меценати. Не виключено, що частина коштів від закордонних активів держави-агресора також поповнить фонд Коаліції, нині партнери шукають юридичні механізми, як це зробити.

Створення Коаліції – справді знакова подія для підтримки української науки. ЄК і G7 фактично визнали науку окремим напрямом, який потребуватиме першочергової уваги під час повоєнної відбудови України. Це означає більше політичної підтримки, більше інвестицій і більше можливостей для науки і науковців.

Інтерв'юєр – Світлана ГАЛАТА

**НАЦІОНАЛЬНИЙ
ФОНД ДОСЛІДЖЕНЬ
УКРАЇНИ**